

קצת ענווה לא תזיק?

Category: בראשית, בראשית

משה ואדם היו שניים מהאנשים הגדולים ביותר שחיו אי פעם. מה היו ההבדלים ביניהם, ומה זה בא ללמדנו?

"בדמע"

מי יותר גדול, אדם הראשון או משה רבינו?

השבוע אנו מתחילים שוב את התורה, לאחר שבשמחת תורה סיימנו אותה והתחלנו מחדש. בתחילת התורה ובסופה, אנו פוגשים שתי דמויות בעלי חשיבות רבה. בפתחת התורה אנו לומדים על אדם הראשון ובסיומה אנו פוגשים את משה רבינו. זו למעשה כל תקופת החומש מתחילים באדם הראשון ומסיימים עם משה רבינו.

עובדה זו נותנת לנו את ההזדמנות להתבונן באורחות חייהם ובהליכותיהם, ובכך גם ללמוד ממעשיהם.

נתחיל עם משה רבינו, שממש עכשיו, בשמחת תורה, קראנו עליו. בסוף התורה כתוב, "וימת משה עבד ה' ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים". אנו קוראים שבחים גדולים ביותר על משה: הוא נקרא עבד ה', וכמוהו לא קם נביא בישראל.

בתלמוד (בבא בתרא ט"ו ע"א) מצינו מחלוקת מי כתב את שמונת הפסוקים האחרונים של התורה; ר' יהודה אומר שיהושע כתבם. לעומתו סובר ר' שמעון, שמשה רבינו כתב אותם בדמע לפני פטירתו.

הזכרנו את דעתו של ר' שמעון שמשה רבינו כתב את הפסוקים הללו "בדמע", כשלפי הפירוש הפשוט (רש"י במנחות) משה כתב את הפסוקים הללו כשדמעות בעיניו.

לכאורה ניתן לשאול, מדוע משה רבינו בכה ("בדמע") בבואו לכתוב את הפסוקים הללו? הרי הוא היה אז בן מאה ועשרים שנה?

[כשסבתי הגיעה לגיל תשעים, היא אמרה שהיא לא פוחדת מהמוות, מכיון שאת כל מה שהיא ביקשה מהקב"ה היא קיבלה. היא ביקשה משפחה וילדים שילכו בדרך התורה ויישארו יהודים וברוך ה' הכול התממש כפי שביקשה. כסף אמנם היא לא ביקשה ולכן היא לא קיבלה אבל אחרי שמקבלים את הברכה על ילדים ונכדים כבר לא צריכים את הכסף]

אולי יש לומר שמשה רבינו העניו מכל האדם בכה מפני שהקב"ה אמר לו לכתוב את

השבחים הללו (שאנו קוראים בסוף התורה) עליו בעצמו! דבר זה היה קשה עליו ביותר! כשמצוים על אדם שיכתוב את ההספד שלו על עצמו זה דבר לא נעים בכלל. שלמה המלך כותב בשיר השירים, "יהלך זר ולא פיד".

מקובל לכתוב על המצבה את כל שבחי המנוח הטמון תחתיה, אולם ישנם כאלו שלא סומכים על השבחים שאחרים יכתבו עליהם ולכן, ליתר בטחון, הם עצמם מנסחים מראש את מצבתם בצורה הטובה והמושלמת ביותר, כדי שחלילה לא יהיו טעויות.

להאשים את האשה

ממשה רבינו שהיה העניו מכל אדם עמו סיימנו את התורה, אנו עוברים לתחילת התורה בה קוראים את סיפור חייו של אדם הראשון, סיפור שכולנו מכירים, כי הוא הסיפור היחידי עליו סיפור חטא עץ הדעת.

הבעיה הגדולה של אדם הראשון לא הייתה שחטא. כל אחד יכול למעוד ולחטוא, זו חולשה אנושית שכיחה. השאלה היא כיצד אדם מתנהל לאחר החטא. איך וכיצד הוא מתמודד עם זה.

לאחר החטא, התגלה הקב"ה ושאלו, "אייכה". בתגובה, אדם הראשון ברח והתחבא. וכשהקב"ה שאלו "המן העץ אשר ציויתך לבלתי אכל ממנו אכלת" הוא לא היה מוכן לקחת אחריות על המעשה, אלא האשים את חוה אשתו בחטא, "האשה אשר נתת עמדי" [ומאז, כל הגברים מאשימים את נשותיהם בכל].

אדם הראשון לא היה צריך להמתין עד שהקב"ה ישאל אותו מה קרה. הוא היה צריך לבוא מעצמו, להודות שחטא ולבקש לעצמו דרך תשובה, להודות ולהתחרט. אולם, לא רק שלא הודה, אלא ברח, התחבא והאשים את אשתו.

בניגוד למשה רבינו, שהיה העניו מכל אדם, לאדם הראשון חסרה מידת הענווה, ולכן לא היה מוכן לקחת אחריות על מעשיו.

אל"ף זעירא ואל"ף רבתי

ה'צמח צדק' התייתם בגיל צעיר מאוד מאמו. סבו הגדול, אדמו"ר הזקן, אימצו וגידלו כבנו. כשמלאו לילד שלוש שנים, נערכה לו אפשערניש (תספורת), כנהוג, והכניסו אותו ל'חדר'. אדמו"ר הזקן לקח אותו אל ה'חדר' למחרת יום הכיפורים תקנ"ג. בבואם אל ה'חדר', ביקש אדמו"ר הזקן מהמורה שיפתח את החומש וילמד עם הילד את אותיות הא"ב מתוך חומש ויקרא, כפי שמקובל. כשהראה המורה לילד את האותיות, הבחין הילד שהאות אל"ף במילה "ויקרא" קטנה יותר משאר האותיות בחומש. פנה הילד אל סבו, אדמו"ר הזקן, ושאל, "מדוע האל"ף של ויקרא קטנה יותר?"

הסבא הגדול ישב בעיניים עצומות זמן מה והתעמק במחשבותיו. לאחר מכן פנה לנכדו הקטן ואמר: בתורה ישנם שלושה סוגי אותיות; ישנן אותיות קטנות, אותיות בינוניות ואותיות גדולות. כמעט כל התורה כתובה באותיות בינוניות, לא גדולות ולא קטנות, וזאת כדי ללמדנו שעל האדם לשאוף להיות בינוני. אצל אדם הראשון מצינו בתחילת ספר דברי הימים שנכתב עליו "אדם" עם אל"ף רבתי (גדולה), ואילו אצל משה רבינו כתוב "ויקרא אל משה" [באל"ף זעירא].

אדם הראשון היה יציר כפיו של הקב"ה. המדרש מלמד שחכמתו הייתה מרובה משל מלאכי השרת. אדם הראשון הכיר במעלתו ולקח את עצמו "יותר מידי ברצינות", ולכן נכשל בחטא עץ הדעת. משה רבינו, לעומת זאת, לא התרברב ולא התייחר, להיפך, הוא היה שפל בעיני עצמו, כפי שמעידה עליו התורה "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", ולכן התורה כותבת עליו "ויקרא" [באל"ף זעירא].

בעמדנו להתחיל ללמוד את התורה מחדש, עלינו לגשת אל הלימוד עם קצת ענווה. עלינו לזכור תמיד שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, ואנחנו רק אנשים קטנים שמנסים להבין את התורה. ככל שאנו מתייגעים יותר ומבינים הרי זה משובח, אולם גם אם איננו מבינים, עלינו לזכור היטב שהיא תורת ה', ועלינו לקיימה בכל מצב ובכל זמן.